अध्याय सोळावा प्रारंभ

श्रीगणेशाय नम: ।। जयजयाजी परशुधरा । हे जमदग्नीच्या कुमारा । परशुरामा परमेश्वरा । आतां उपेक्षा करूं नको ।। १ ।। तूं सहस्त्रर्जुनाते दंडून । केलें द्विजांचें संरक्षण । ब्राह्मणाचा अपमान । सहन झाला नाहीं तुला ।। २ ।। आतां मात्र डोळे मिटिसी । कां रे देवा ब्राह्मणांविशीं ? । काय आहे लागली तुसी । गाढ निद्रा येधवां ।। ३ ।। म्हणून डोळे मिटू नका । स्वस्थ ऐसे बसूं नका । आणीबाणीचा प्रसंग देखा । आहे हरी सांप्रत ।। ४ ।। तुझ्या वशिल्यावांचून । अवघी कृत्यें आहेत शीण । आर्यसंस्कृतीचें रक्षण । होणें नाहीं तुझ्याविण ।। ५ ।। गजानन माया अघटित । कोण जाणें तिजप्रत । महाराजांचा एक भक्त । पुंडलीक नामें मुंडगांवी ।। ६ ।। हा शेगांवची करी वारी । समर्थांविषयीं प्रेम भारी । हमेशा त्यांचें चिंतन करी । एकाग्रशा मनानें ।। ७ ।। त्याच गांवी भागाबाई । एक ठाकरीण होती पाही । निष्ठा तिची एक्याही । ठिकाणासी बसत नसे ।। ८ ।। ती दांभिक होती फार । सदा दंभाचा बाजार । भरवून भोंदी नारीनर । हाच धंदा तियेचा ।। ९ ।। ती बोलली पुंडलीकाला । तुझा जन्म वायां गेला । कां कीं तूं नाही केला । सद्‌गुरू तो आपणातें ।। १० ।। गजाननाच्या वाऱ्या करिसी । सद्‌गुरू त्याला मानिसी । परी त्यानें सांग तुसी । मंत्र कानीं कथिला कां ? ।। ११ ।। अरे विधीवाचून । गुरू न होत कधी जाण । शेगांवचा गजानन । वेडापिसा साच असे ।। १२ ।। तुझा ताप झाला बरा । म्हणून तूं मानिसी त्याला । या काकतालीयन्यायाला । बळी पुंडलीका पडूं नको ।। १३ ।। 'गिन गिन गणातें' हें भजन । पिशापरी आचरण । कोणाचेही खाई जाण । ऐसा मुळी भ्रष्ट तो ।। १४ ।। म्हणून तुला सांगतें । चाल अंजनगांवातें । केजाजीच्या शिष्यातें । आपण दोघे गुरू करूं ।। १५ ।। उद्यां त्याचें कीर्तन । अंजनगांवी असें जाण । तें ऐकावया कारण । उठून जाऊं प्रात:काळी ।। १६ ।। गुरू असावा महाज्ञानी । चातुर्य – शास्त्र – चिंतामणी । गुरू असावा परमगुणी । भक्तिपंथाते दावितां ।। १७ ।। यांतील लक्षण एकही । गजाननाच्या नसे ठायीं । म्हणून वेळ न करीं कांहीं । चाल अंजनगांवाते ।। १८ ।। तो भोकरे पुंडलीक । होता मनाचा भाविक । भागीच्या भाषणें देख । चित्त त्याचें घोटाळलें ।। १९ ।। त्यानें ऐसा विचार केला । उदईक अंजनगांवाला । जाऊं कीर्तन ऐकण्याला । पुढचा विचार पुढें करूं ।। २० ।। ऐसा विचार करून । भागीसी बोलला जाण । अंजनगांवालागून । चाल येतों तुझ्यासवें ।। २१ ।। दोघांचा विचार झाला । पुंडलीक रात्री स्वस्थ निजला । तो तीन प्रहर रात्रीला । काय घडलें तें ऐका ।। २२ ।। पुंडलीकाच्या समोर । एक पुरुष दिगंबर । उभा राहिला साचार ।

थेट समर्थांच्या परी ।। २३ ।। पुरुष म्हणे रे पुंडलीका । अंजनगांवासी जातोस कां? । गुरू करायातें निका। त्या भागीच्या सल्ल्यानें ।। २४ ।। जातोस तरी जावें त्वरित। त्याचें नांव काशिनाथ । तेथें जाता फिटेल भ्रांत । तुझी वेड्या निश्चयें ।। २५ ।। कानांत कांहीं बोलला। म्हणून कां तो गुरू झाला। लोक कानगोष्टीला । किती तरी करतात ।। २६ ।। मग ते एकमेकांचे । काय गुरू होती साचे। नादी दंभाचाराचें। त्वां पुंडलीका पडूं नये ।। २७ ।। तूं इकडे करी कान । मंत्र देतो तुजकारण। 'गण गण' ऐसे बोलून । महाराज स्तब्ध जहाले ।। २८।। आणखी काय आहे आस । ती मी आज पुरवीन खास । ऐसे ऐकतां पुंडलीकास । आनंद अति जहाला ।। २९ ।। पाहूं लागला निरखून। स्वप्नीं त्या पुरुषालागून । तों पाहिले गजानन । शेगांवचे स्वामी पाहा ।। ३० ।। पुंडलीक म्हणे गुरुराया । पादुका द्या ह्या मला सदया । नित्य पूजा करावया । यावीण आणखी आस नसे ।। ३१ ।। बरें ! उद्या दोन प्रहर । दिवस येतां साचार । पादुकांची पूजा कर । ह्या मी दिधल्या घेई तुला ।। ३२ ।। पादुका त्या घ्यावयाला । स्वप्नीं पुंडलीक उठून बसला । तोंच आली तयाला । साक्षात् जागृति श्रोते हो ।। ३३ ।। जागा होऊनी सभोवार । पाहूं लागला साचार । तो कोणीच दिसेना अखेर। नाहीं पत्ता पादुकांचा ।। ३४ ।। उलगडा कांहीं होईना । संशय मनींचा जाईना। म्हणे स्वामींच्या भाषणा। बाट न लागला आजवरी ।। ३५ ।। स्वप्नीं येऊन दर्शन । त्यांनी दिलें मजकारण । कशी भागी ठाकरीण। तेंही स्वप्नी कथन केले ।। ३६ ।। तैसेच उद्या दोन प्रहरीं । पादुकांची पूजा करी। ऐसे बोलले साक्षात्कारी । त्याचा समजू काय अर्थ? ।। ३७ ।। किंवा नव्या पादुका करून । म्यां करावें पूजन । ऐसे त्यांचें आहे मन । हें कांही कळेना ।। ३८ ।। मीं पदींच्या मागितल्या। पादुका त्या होत्या भल्या। त्याच त्यांनी मसी दिल्या । मग नव्या घेऊं कशास? ।। ३९ ।। ऐसे नाना तर्क करी । पुंडलीक आपल्या अंतरीं । तो इतक्यांत आली घरीं । भागी ठाकरीण बोलावण्या।। ४० ।। अंजनगांवी चाल आतां । मोक्ष गुरू करण्याकरितां । दिसूं लागला आहे रस्ता। अरुणोदयाचे प्रकाशें ।। ४१ ।। पुंडलीक म्हणें भागाबाई । मी कांही येत नाहीं। मर्जी असल्यास तूंच जाई। अंजनगांवाकारणें ।। ४२ ।। मीं जो एकदां गुरू केला । श्रीगजानन महाराजाला। तो न आतां सोडी भला । हाच माझा निश्चय ।। ४३ ।। ते ऐकतां भागाबाई । अंजनगांवास गेली पाही। आतां मुंडगांवाचें ठाई । काय झालें तें ऐका ।। ४४ ।। झ्यामसिंग रजपूत । गेला होता शेगांवात। दर्शन स्वामींचें घेण्याप्रत । दोन दिवस याच्या आधी ।। ४५ ।। तो जेव्हा मुंडगांवाला। येण्या परत निघाला । तईं बाळाभाऊला । ऐसे बोलले महाराज ।। ४६ ।। या पादुका पुंडलीकासी । द्याया देई याच्यापासी । समर्थ आज्ञा होतां ऐशी । तैसेंच केलें बाळानें ।। ४७ ।। करीं घेऊन पादुका । झ्यामसिंगास बोलला देखा । भोकरे जो का पुंडलीका। तुमच्या गांवींचा असे हो ।। ४८ ।। त्यास ह्या

द्या नेऊन । करावयासी पूजन । ते झ्यामसिंगे ऐकून । पादुका घेतां जाहला ।। ४९ ।। झ्यामसिंग आला मुंडगांवांत । तों पुंडलीक भेटला वेशीत । पुसूं लागला त्याप्रत । कुशलवृत्त समर्थांचें ।। ५० ।। प्रसाद मला द्यावयासी । कांही दिला कां तुम्हापासी ? । हें ऐकतां झ्यामसिंगासी । महदाश्चर्य वाटलें ।। ५१ ।। सवें घेऊन पुंडलीकाला । झ्यामसिंग घेऊनी घरी गेला । खोदून विचारूं लागला । तूं ऐसें कां विचारलें ? ।। ५२ ।। पुंडलीकानें स्वप्नाची । गोष्ट त्याला कथिली साची । ती ऐकतां झ्यामसिंगाची । भ्रांति नष्ट झाली हो ।। ५३ ।। लगेच पादुका काढिल्या । पुंडलीकाच्या हातीं दिल्या । त्याच अजून आहेत भल्या । मुंडगांवांत त्याच्या घरीं ।। ५४ ।। दोन प्रहरीं पूजन । पुंडलीकानें केले जाण । मनोभावें करून । त्या प्रसादी पादुकांचें ।। ५५ ।। पहा श्रोते खरें संत । सांभाळिती आपुले भक्त । आडमार्गानें किंचित् । जाऊं न देती तयाला ।। ५६ ।। निज भक्तांचे मनोरथ । समर्थ कैसे पुरवितात । तें येईल ध्यानांत । या कथेतें ऐकता ।। ५७ ।। एक वाजसनिय ब्राह्मण । कवर राजाराम म्हणून । होता धंदा करून । अकोल्यांत सराफीचा ।। ५८ ।। सोने चांदी भुसार । घेणें देणें साचार । मध्यम प्रतीचा सावकार । हा राजाराम कवर असे ।। ५९ ।। या राजारामाप्रती । महाराजांची होती भक्ति । म्हणून त्याची संतती । मानूं लागली समर्था ।। ६० ।। या कवराकारण । दोन पुत्र होते जाण । गोपाळ त्र्यंबक म्हणून । लव्हांकुशांसारिखे ।। ६१ ।। कनिष्ठ पुत्र त्र्यंबकाप्रती । भाऊ व्यवहारीं बोलती । तो हैद्राबादेप्रती । गेला डॉक्टरी शिकावया ।। ६२ ।। लहानपणापासून । भाऊस होते देवध्यान । म्हणजे त्र्यंबकालागून । हें येथें विसरूं नका ।। ६३ ।। कांहीं संकट पडल्यावरी । तो समर्थांचा आठव करी । राहून त्या भागानगरीं । मुसा नदीच्या कांठाला ।। ६४ ।। एवंच भाऊ भक्तिमान । होता लहानपणापासून । त्याचे दैवत गजानन । स्वामी शेगांवग्रामीचें ।। ६५ ।। तो सुटीमाजी आला घरीं । इच्छा उपजली अंतरीं । जाऊनिया शेगांवनगरीं । जेवूं घालावे महाराजा ।। ६६ ।। पदार्थ त्यांच्या आवडीचें । करोनिया सर्व साचे । परी हें कैसे व्हावयाचें ? । हाच विचार पडला कीं ।। ६७ ।। भाऊ म्हणे गुरुनाथा । काय तरी करूं आतां । मरून गेली माझी माता । लहानपणींच दयाळा ।। ६८ ।। घरीं माझें नाहीं कोणी । एक बंधूची कामिनी । जिचें नांव आहे नानी । स्वभाव तापट तियेचा ।। ६९ ।। माझ्या आहे ऐसे मनीं । आपणा करावी मेजवानी । आपुल्या आवडीचें करोनी । पदार्थ सारे गुरुराया ।। ७० ।। भाकरी ती जवारीची । कांदा भाजी अंबाड्याची । ऊन पिठलें हिरवी मिर्ची । ऐसें तयार करावें ।। ७१ ।। हें पदार्थ करण्याला । सांगू कसा मी भावजयीला ? । हट्ट एक करण्याला । माता तेच स्थान असे ।। ७२ ।। ऐसा विचार करीत । भाऊ राहिला निवांत । तो कांहीं कामानिमित्त । नानी आली ते ठायां ।। ७३ ।। नानी दिराला बोलली । चिंता कशाची लागली ? । मुखश्री ती म्लान झाली । तुमची कशाने ये वेळां ? ।। ७४ ।।

भाऊ वदे दीनवाणी । काय तुला सांगू वहिनी ? । माझे जे कां आले मनीं । विचार ते ये वेळां ।। ७५ ।। पूर्ण सत्तेवाचून । मनोरथ ना होती पूर्ण । म्हणून तुला सांगून । काय करणे आहे गे ।। ७६ ।। नानी म्हणें त्यावर । सांगून पहा एकवार । तूं माझा धाकटा दीर । मशी पडदा ठेवूं नये ।। ७७ ।। ज्येष्ठ भ्राता पित्यापरी । तत् कांता माय खरी । मानिली पाहिजे साजिरी । तें तुम्ही जाणतसा ।। ७८ ।। तें ऐकून भाऊ हंसला । नानीप्रती बोलता झाला । नानी माझ्या मनाला । आज ऐसें वाटतें ।। ७९ ।। गजाननाच्या आवडीचें । सर्व पदार्थ करून साचे । आहेत मला न्यावयाचे । त्यांना द्याया शेगांवी ।। ८० ।। ते तूं जरी करशील । तरी तुलाही लागेल । पुण्य आणि होईल । काम माझें त्यायोगें ।। ८१ ।। तें ऐकतां बोले नानी । दिराप्रती हास्यवदनीं । यासाठींच कां हो मनीं । सचिंत तुम्हीं बैसलात? ।। ८२ ।। सांगा आहे काय करणें । मजला स्पष्ट शब्दानें? । कांही ना आपुल्या गेही उणें । कृपेनें गजाननाच्या ।। ८३ ।। मग भाऊनें सर्व कांहीं । निवेदन केलें तिला पाही । तीही लागली लवलाही । आनंदानें स्वयंपाका ।। ८४ ।। भाजी चून भाकर । हिरव्या मिरच्या ओंजळभर । ठेविल्या आणून समोर । आपुल्या त्या दिराच्या ।। ८५ ।। भाकरी तीन कांदे तीन । हरभऱ्याचें चून जाण । लोणी ठेविलें माखून । प्रत्येक त्या भाकरीला ।। ८६ ।। नानी म्हणाली दीराला । जा आतां शेगांवाला । वेळ थोडका राहिला । आहे पाहा गाडीस ।। ८७ ।। ती गाडी चुकल्यावरी । वाया जाईल तयारी । भोजनाच्या वेळेवरी । गेलात तरी उपयोग ।। ८८ ।। ऐसे नानी बोलतां । भाऊ निघाला तत्त्वतां । पुसूनिया आपुल्या ताता । येतां झाला स्टेशनासी ।। ८९ ।।तो गाडी बाराची । निघूनिया गेली साची । तेणे चित्तवृत्ति भाऊची । होती झाली शोकाकुल ।। ९० ।। अति हिरमोड त्याचा झाला । पाणी आलें लोचनाला । म्हणें महाराज कां हो केला । अव्हेर माझा ये कालीं ? ।। ९१ ।। मी मुळींच हीन दीन । कोठून घडावें मला पुण्य? । आम्हा कावळ्यांकारण । लाभ केवी मानसाचा ।। ९२ ।। अक्षम्य ऐसी कोणती । चूक झाली माझ्या हातीं । म्हणून माझी गुरुमूर्ति । गाडी चुकली ये वेळां ? ।। ९३ ।। हाय हाय हे दुर्दैवा ! । त्वां माझा साधिला दावा । माझ्या करीं गुरुसेवा । घडूं न दिली आज तूं ।। ९४ ।। ही माझी शिदोरी । ऐशीच आज राहिली जरी । नाही करणार भोजन तरी । सत्य सत्य त्रिवाचा ।। ९५ ।। गुरुराया कृपाराशी । नका उपेक्षूं लेंकरासीं । ही शिदोरी सेवण्यासी । यावें धांवून सत्वर ।। ९६ ।। थोर आपुला अधिकार । क्षणांत पाहता केदार । मग याया येथवर । कां हो अनमान करितसां ? ।। ९७ ।। मी न आज्ञा तुम्हां करितो । प्रेमानें हाका मारितों । म्हणूनियां हा न होतो । अपमान तुमचा यत्किंचित् ।। ९८ ।। तीन घंटे अजून । अवकाश गाडीकारण । तोंवरी आपुलें भोजन । होईल ऐसें वाटतें ।। ९९ ।। ऐसा विचार करीत । तेथेच बैसला उपोषित । चतुर्थ प्रहरी शेगांवात । आला तिहीच्या गाडीनें

।। १०० ।। कवर गेला दर्शना। तई तो योगीराणा । न करिता भोजना । बसला होता आसनीं ।। १ ।। नैवेद्याची अतोनात । ताटें होती मठांत । पक्वान्नानी परिलुप्त । ती वर्णावी कोठवरी ? ।। २ ।। कोणाच्या जिलब्या घीवर। कोणाचा तो मोतीचूर । कोणाची ती नुसती खीर । श्रीखंड पुऱ्या कोणाच्या ।। ३ ।। परी त्या नैवेद्याला । समर्थांनी ना स्पर्श केला । वरच्यावरी ताटाला । बाळा आणून ठेवीं पुढें ।। ४ ।। आणि म्हणे हे करा ग्रहण। गेला एक वाजून। आपुलें न झाल्या जेवण । प्रसाद भक्ता मिळतो कसा? ।। ५ ।। त्याची ते वाट पाहती । करण्या आपणा विनंती। त्यांची नसे होत छाती । म्हणून मी बोललो ।। ६ ।। तैं महाराज म्हणती थांब जरा । आग्रह नको करूंस खरा । भोजन आज चौथे प्रहरा। माझें होणार आहे रे ।। ७ ।। मर्जी असल्यास थांबावें । ना तरी खुशाल जेवावें । नैवेद्य घेऊन घरा जावें। पर्वा नाहीं त्याची मला ।। ८ ।। ऐसा प्रकार तेथें झाला । तो इतक्यांत भाऊ आला । समर्थ पाहतां आनंदला । भाऊ आपल्या मानसीं ।। ९ ।। दुरावलेली माय जेवीं । बाळकें दृष्टी पहावी । झालें असे पहा तेवीं । भाऊ कवराकारणें ।। ११० ।। समर्थांसी नमस्कार । केला साष्टांग साचार। उभा राहिला जोडोनी कर । वाट पहात आज्ञेची ।। ११ ।। त्या भाऊस पाहून । समर्थें केलें हास्यवदन। बरेंच दिलेस आमंत्रण । ही कां वेळ जेवण्याची? ।। १२ ।। तुझ्या भाकेंत गुंतलो । मी उपोषित राहिलों। नाहीं अजून जेवलों । आण तुझी शिदोरी ।। १३ ।। ऐसें महाराज बोलतां । हर्षलासे कवर चित्ता। म्हणे काय करू गुरुनाथा। गाडी चुकली बाराची ।। १४ ।। कवरास म्हणे बाळाभाऊ। आता नको दु:खित होऊं । काय आणले आहेस पाहूं ? । समर्थांसी जेवावया ।। १५ ।। ऐसे ऐकतां सत्वरीं । कांदे भाजी भाकरी । कवरानें ठेविल्या समोरी । स्वामी गजाननाच्या ।।१६ ।। त्यातील भाकरी दोन । समर्थें केल्या भक्षण । एकीचा तो प्रसाद म्हणून । अवघ्या भक्तां वाटिली ।। १७ ।। तो प्रकार पाहतां। आश्चर्य झाले समस्तां। कळली स्वामींची योग्यता। खरेंच भक्तवत्सल तें ।। १८ ।। जेवीं हस्तिनापुरांत । भगवंतानें ठेविला हेत । सोडून पक्वान्नाप्रत । विदुराच्या हुलग्यावरी।। १९ ।। तैसेंच येथें आज झाले । आमचें पक्वान्न नाही रुचलें । भाकरीवरी गुंतलें । चित्त कवराच्या स्वामींचें ।। १२० ।। भाऊंनीहीं घेतला । समर्थप्रसाद शेगांवला । सद्भाव जेथें उदेला । तेथें ऐसेच होणार ।। २१ ।। समर्थ बोलले कवरासी। जा आतां अकोल्यासी । पास होशील पुढचे वर्षी। तूं डॉक्टरी परीक्षेत ।। २२ ।। भाऊ म्हणें गुरुराया। आपली असूं द्यावी दया। यावीण दुसरें मागावया । मी न आलो ये ठायीं ।। २३ ।। आपुले हे दिव्यचरण। हेच माझें धनमान । सर्वदा घडो चिंतन । आपल्या दिव्य मूर्तीचे ।। २४ ।। ऐसे बोलून अकोल्याला । भाऊ कवर निघून गेला। समर्थ आपल्या भक्ताला । नुपेक्षिती कधीहीं ।। २५ ।। शेगांवीचा राहणार । तुकाराम शेगोकार । एक होता भाविक नर। कृषिकर्म करीतसे ।। २६ ।। घरची गरिबी होती

खरी । काम करोनी शेतांतरी । अस्तमानाचे अवसरी । दर्शना यावें मठांत ।। २७।। चिलीम द्यावी भरून । घ्यावें पदाचें दर्शन। कांही वेळ बसून । जावें पुन्हा शेतातें ।। २८ ।। ऐसा नित्यक्रम तयाचा । बहुत दिवस चालला साचा। घाला विचित्र दैवाचा । तो न कोणा सोडितसे ।। २९ ।। जें जें असेल दैवात । तें तें श्रोते घडून येत । एके दिनी शेतात। असतां तुकाराम आपुल्या ।। १३०।। तो एक आला शिकारी । बंदुक ज्याच्या खांद्यावरी । नेम धरून ससे मारी । छर्रे घालून बंदुकींत ।। ३१ ।। ती प्रभातीची होती वेळा। सूर्य नुकतां उदयाला। तुकाराम होता बसला। आपुल्या शेती शेकत।। ३२ ।। तों त्याच्या मागें कुपाटिला । एक होता बसलेला । ससा शुभ्र तोचि पडला । शिकाऱ्याच्या दृष्टीसी ।। ३३।। त्याची शिकार करण्या भली । शिकाऱ्यानें आपुली । नेम धरून झाडीली । खांद्यावरील बंदुक ।।३४।। त्यायोगें ससा मेला । एक छर्रा लागला । त्या तुकाराम माळ्याला । कानामागें अवचित।। ३५।। छर्रा मोठा जोरदार । मस्तकीं शिरला अखेर । थकले अवघे डॉक्टर । प्रयोग करून त्याचेवरी ।। ३६ ।। कांहीं केल्या निघेना। छर्रा तो डॉक्टरांना । होऊं लागल्या यातना । तुकारामासी अतिशय।। ३७।। मस्तक दुखे अहोरात्र । निद्रा न लागे किंचित्। नवस सायास केलें बहुत । परी गुण येईना।। ३८।। ऐशाही अवस्थेत । यावें त्यानें मठांत । तो समर्थांचा एक भक्त । ऐसे बोलला तयाला।। ३९।। डॉक्टर वैद्य सोडा आतां। साधुचिया सेवेपरता । नाही उपाय कोणतां। उत्तम या जगांमध्यें।। १४०।। कृपा त्यांची झाल्यास । चुकेल हा तुझा त्रास । झाडीत जा आसपास । या मठाच्या नित्य तूं।। ४१।। तेव्हां सेवाही घडेल। पुण्य तेंही लाधेल। कृपा झाल्या होशील। त्रासापासून मोकळा ।। ४२।। मात्र आपुल्या पित्यापरी । दांभिकतेनें हे न करीं । शुद्ध भाव अंतरीं । सर्वकाळ धरावा ।। ४३ ।। तें तुकारामासी मानवलें । झाडणें त्यानें सुरू केलें । अवघ्या मठास ठेविलें। स्वच्छ त्यानें आरशापरी।। ४४ ।। ऐसी चौदा वर्षे झालीं । तुकारामाची सेवा भली। तई गोष्ट घडून आली। ऐशा रीति श्रोते हो ।। ४५ ।। झाडतां झाडतां कानांतून । छर्रा पडला गळून । जैसी कां ती भोकरांतून। दाबितां सुटे आंठोळी ।। ४६ ।। तैसे साच येथें झालें । छर्रा पडतां थांबलें । दुखावयाचें मस्तक भलें। ऐसा प्रभाव सेवेचा ।। ४७ ।। ही सेवा झाडण्याची । अखेरपर्यंत केली साची । प्रचीतिवीण कवणाची । परमार्थी न निष्ठा बसे ।। ४८ ।। ती एकदां बसल्यावर। मग मात्र होते स्थिर । संतसेवा महाथोर। हे भाविक जाणती ।। ४९ ।। स्वस्ति श्रीदासगणूविरचित । हा श्रीगजानन विजय नामें ग्रंथ। तारक होवो भाविकांप्रत । भवसिंधुमाझारी ।। १५० ।। शुभं भवतु । श्रीहरिहरार्पणमस्तु ।।

।। इति श्री गजानन विजय ग्रंथस्य षोडशोऽध्यायः समाप्तः ।।